



DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 105

www.parlament.md

10 mai 2017

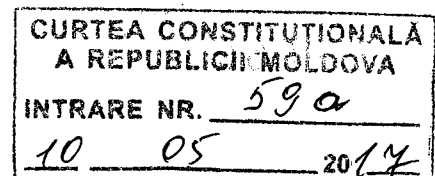
V.V. nr. 30

Curtea Constituțională a Republicii Moldova

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu art. 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin. (1) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995



I. AUTORII SESIZĂRII Deputații în Parlament:

1. **V.VORONIN**
2. **I.ȘUPAC**
3. **E.BODNARENCO**
4. **M.POSTOICO**
5. **O.REIDMAN**
6. **O.DOMENTI**
7. **V.PANCIUC**

bd. Ștefan cel Mare 105 tel. (022) 820-542

II. OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect de examinare art. 38 alin. (7) lit. a) și lit.b) din Legea instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21 iulie 1995 (Monitorul Oficial nr. 1 din 1 ianuarie 1996, art.1), în redacția legii nr. 233 din 3 octombrie 2016.

Această normă prevede următoarele:

(7) Măsurile și sancțiunile aplicate de Banca Națională pot fi atacate în instanța de judecată competentă. În procesul de judecată intentat Băncii Naționale în legătură cu aplicarea prevederilor prezentei legi, se vor respecta următoarele condiții:

a) în cazul în care instanța de judecată recunoaște că acțiunile Băncii Naționale față de bancă și/sau persoane/acționari sînt ilegale, Banca Națională va repara prejudiciile materiale, și se mențin toate efectele produse în baza actului anulat al Băncii Naționale care a fost emis în vederea punerii în aplicare a art. 15, 15¹ și 15⁶ din Legea instituțiilor

financiare și a oricărui act și a oricărei operațiuni subsecvente de punere în aplicare a acestui act anulat, inclusiv retragerea licenței rămânând în vigoare;

b) contestarea sau acțiunea în justiție nu va influența asupra procesului de lichidare și nu va suspenda executarea actelor impuse de Banca Națională;

III. CADRUL NORMATIV PERTINENT

1. Constituția Republicii Moldova

Articolul 1 Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 6 Separația și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 26

Dreptul la apărare

(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sînt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

Articolul 53

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

(1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale,

integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

Articolul 66

Atribuțiile de bază

Parlamentul are următoarele atribuții de bază:

- a) adoptă legi, hotărâri și moțiuni;
- b) declară referendumuri;
- c) interpretează legile și asigură unitatea reglementărilor legislative pe întreg teritoriul țării;
- d) aprobă direcțiile principale ale politicii interne și externe a statului;
- e) aprobă doctrina militară a statului;
- f) exercită controlul parlamentar asupra puterii executive, sub formele și în limitele prevăzute de Constituție;
- g) ratifică, denunță, suspendă și anulează acțiunea tratatelor internaționale încheiate de Republica Moldova;
- h) aprobă bugetul statului și exercită controlul asupra lui;
- i) exercită controlul asupra acordării împrumuturilor de stat, asupra ajutorului economic și de altă natură acordat unor state străine, asupra încheierii acordurilor privind împrumuturile și creditele de stat din surse străine;
- j) alege și numește persoane oficiale de stat, în cazurile prevăzute de lege;
- k) aprobă ordinele și medaliile Republicii Moldova;
- l) declară mobilizarea parțială sau generală;
- m) declară starea de urgență, de asediu și de război;
- n) inițiază cercetarea și audierea oricăror chestiuni ce se referă la interesele societății;
- o) suspendă activitatea organelor administrației publice locale, în cazurile prevăzute de lege;
- p) adoptă acte privind amnistia;
- r) îndeplinește alte atribuții, stabilite prin Constituție și legi.

Articolul 114
Înfăptuirea justiției

Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.

Articolul 115
Instanțele judecătorești

(1) Justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii.

Articolul 116
Statutul judecătorilor

(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sînt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

2. ACTELE INTERNAȚIONALE :

Convenția Pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale

Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil

1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărîrea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci cînd interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță atunci cînd, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

Articolul 13. Dreptul la un recurs efectiv

Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci cînd încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

Declarația Universală a drepturilor omului

Articolul 8

Orice persoană are dreptul să se adreseze în mod efectiv instanțelor judiciare competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce îi sunt recunoscute prin constituție sau prin lege.

Articolul 10

Orice persoană are dreptul, în deplină egalitate, să fie ascultată în mod echitabil și public de un tribunal independent și imparțial, care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva ei.

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice

Articolul 14

1. Toți oamenii sunt egali în fața tribunalelor și curților de justiție. Orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege, care să decidă asupra contestărilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil.

3. LEGISLAȚIA INTERNĂ

Codul de procedură civilă a Republicii Moldova

Articolul 5. Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanță judecătorească, în modul stabilit de lege, pentru a-și apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile și interesele legitime.

(2) Nici unei persoane nu i se poate refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență a legislației, de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare.

(3) Renunțarea uneia dintre părți de a se adresa în judecată prin încheierea în prealabil a unei convenții nu are efect juridic, cu excepția cazurilor de încheiere a unei convenții de strămutare, în condițiile legii, a litigiului la judecata arbitrală.

Articolul 19. Înfăptuirea justiției numai în instanță judecătorească

(1) În pricinile civile, justiția se îmfăptuiește potrivit reglementărilor legislației procedurale civile și numai de către instanțele judecătorești și de judecătorii ei, numiți în funcție în modul stabilit de lege. Constituirea de instanțe extraordinare este interzisă.

(2) Hotărârea judecătorească emisă în pricină civilă poate fi controlată și reexaminată numai de instanța judecătorească competentă, în ordinea stabilită de prezentul cod și de alte legi.

Articolul 28. Competența instanțelor judecătorești

(1) Instanțele judecătorești de drept comun judecă:

a) pricinile în litigiile de drept ce nasc din raporturi juridice civile, familiale, de muncă, locative, funciare, ecologice și din alte raporturi juridice, bazate pe egalitatea părților, pe libertatea contractului și pe alte temeuri de apariție a drepturilor și a obligațiilor, indiferent de statutul juridic al subiecților;

b) pricinile în litigiile ce decurg din raporturi de contencios administrativ;

c) pricinile în procedură specială specificate la art. 279;

d) pricinile în pretenții ce se examinează în procedură în ordonanță specificate la art. 345;

e) pricinile care apar în legătură cu încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și cu repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare;

f) pricinile care apar în legătură cu încălcarea dreptului la executarea în termen rezonabil a actelor instanțelor judecătorești și a actelor unor alte autorități și cu repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare;

g) pricinile privind sistarea temporară a valabilității sau retragerea licențelor/autorizațiilor ce vizează activitatea de întreprinzător;

h) pricinile privind declararea insolvenței;

i) pricinile ce apar în legătură cu executarea actelor instanțelor judecătorești și a actelor unor alte autorități, inclusiv ale instanțelor judecătorești străine și ale arbitrajelor internaționale.

(2) În competența instanțelor judecătorești de drept comun pot fi date prin lege și alte categorii de pricini.

(3) Instanțele judecătorești de drept comun judecă pricinile ce țin de competența lor cu participarea persoanelor fizice și juridice rezidente sau nerezidente, autorităților publice, organizațiilor cu investiții străine, organizațiilor internaționale care practică activități de întreprinzător dacă, prin lege, printr-un tratat internațional la care Republica Moldova este parte sau prin înțelegere a părților, nu se stabilește o altă modalitate de soluționare a litigiului.

Legea contenciosului administrativ

Articolul 1. Scopul contenciosului administrativ

(1) Contenciosul administrativ ca instituție juridică are drept scop contracararea abuzurilor și exceselor de putere ale autorităților publice, apărarea drepturilor persoanei în spiritul legii, ordonarea activității autorităților publice, asigurarea ordinii de drept.

(2) Orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente pentru a obține anularea actului, recunoașterea dreptului pretins și repararea pagubei ce i-a fost cauzată.

Legea instituțiilor financiare:

Articolul 15. Restricțiile privind cotele de participare în capitalul social al băncii

(1) Fără permisiunea prealabilă scrisă a Băncii Naționale:

a) nici un achizitor potențial nu poate să dobândească, prin nici o modalitate, o cotă substanțială în capitalul social al băncii ori să își majoreze cota substanțială astfel încât proporția drepturilor sale de vot sau a cotei de participare în capitalul social să atingă ori să depășească nivelul de 5%, 10%, 20%, 33% sau 50% ori astfel încât banca să devină o sucursală a sa;

b) nici o persoană nu poate să dobândească, individual sau concertat, prin nici o modalitate, o cotă în capitalul social al băncii asupra căreia au devenit incidente prevederile alin.(2);

c) nicio persoană nu poate primi acțiuni ale băncii ca aport la capitalul său social;

d) nicio persoană, individual sau concertat, nu poate să achiziționeze ori să subscrie acțiuni ale băncii, emise în conformitate cu prevederile art.15⁶ alin.(3).

(2) Exercițiul dreptului de vot, al dreptului de convocare și desfășurare a adunării generale a acționarilor, al dreptului de a introduce chestiuni în ordinea de zi, al dreptului de a propune candidați pentru membrii consiliului societății, ai organului executiv și ai comisiei de cenzori, al dreptului de a primi dividende este suspendat de drept din data achiziției realizate cu încălcarea prevederilor alin.(1). Acțiunile al căror exercițiu al dreptului de vot este suspendat nu se vor lua în considerare la adoptarea hotărârilor privind chestiunile incluse pe ordinea de zi a adunării generale a acționarilor, precum și nu se vor lua în calcul la stabilirea rezultatelor votării, respectiv, nu vor fi cuprinse în voturile reprezentate la adunare. Banca Națională informează achizitorul și banca, în termen de 5 zile de la data la care a aflat despre achiziția realizată cu încălcarea prevederilor alin.(1), despre incidența prevederilor vizînd suspendarea exercițiului drepturilor prevăzute la prezentul alineat.

(3) Persoanele care au încălcat prevederile alin.(1) vor înstrăina, în termen de 3 luni de la data achiziției, acțiunile aferente cotei substanțiale astfel achiziționate. Dacă după expirarea termenului acțiunile nu au fost înstrăinate, devin incidente prevederile art.15⁶ alin.(3).

(4) Persoanele care sînt împuternicite conform legii să înregistreze transferul dreptului de proprietate asupra acțiunilor băncii vor face înregistrările respective numai cu condiția prezentării permisiunii prealabile a Băncii Naționale, în cazurile prevăzute de prezenta lege. Procedura de înregistrare a transferului dreptului de proprietate asupra acțiunilor băncilor se realizează conform actelor normative ale Băncii Naționale, coordonate cu Comisia Națională a Pieței Financiare.

(5) În aplicarea prevederilor prezentului articol și ale art.15¹–15⁶, calculul drepturilor de vot se realizează conform actelor normative ale Băncii Naționale, coordonate cu Comisia Națională a Pieței Financiare.

(6) Persoanele rezidente în jurisdicțiile ce nu implementează standardele internaționale de transparență nu pot deține direct sau indirect cote de participare în capitalul social al băncilor. Lista jurisdicțiilor ce nu implementează standardele internaționale de transparență este stabilită prin actele normative ale Băncii Naționale.

Articolul 15¹. Exceptarea de la obligația de solicitare în prealabil a permisiunii

(1) Prevederile art.15 alin.(1) nu se aplică în circumstanțe obiective, stabilite conform actelor normative ale Băncii Naționale. În acest caz, exercițiul dreptului de vot, al dreptului de convocare și desfășurare a adunării generale a acționarilor, al dreptului de a introduce chestiuni în ordinea de zi, al dreptului de a propune candidați pentru membrii consiliului societății, ai organului executiv și ai comisiei de cenzori, al dreptului de a primi dividende este suspendat de drept de la data achiziției până la data eliberării de către Banca Națională a permisiunii în condițiile prezentei legi. Banca Națională informează achizitorul, în termen de 5 zile de la data la care a aflat despre achiziția realizată în condițiile prezentului alineat, despre incidența prevederilor vizînd suspendarea exercițiului drepturilor menționate.

(2) În cazul prevăzut la alin.(1), acționarii vor informa Banca Națională despre achiziție în termen de 15 zile de la data achiziției și vor solicita permisiunea Băncii Naționale în termen de 60 de zile de la data achiziției.

(3) La solicitarea și eliberarea permisiunii vor fi aplicate prevederile art.15² și 15³.

(4) Dacă acționarii nu solicită permisiunea Băncii Naționale în termenul prevăzut la alin.(2) sau dacă, în urma evaluării efectuate, Banca Națională refuză eliberarea permisiunii, acționarii vor înstrăina, în termen de 3 luni de la data achiziției sau, după caz, de la data la care a fost emis acest refuz, acțiunile aferente cotei substanțiale astfel achiziționate. Dacă după expirarea termenului acțiunile nu au fost înstrăinate, devin incidente prevederile art.15⁶ alin.(3).

Articolul 15⁶. Nerespectarea cerințelor privind calitatea acționariatului

(1) În cazul în care deținătorul direct sau indirect de cotă substanțială nu mai îndeplinește cerințele prevăzute de lege și de actele normative ale Băncii Naționale emise în aplicarea acesteia privind calitatea acționariatului unei bănci sau exercită asupra acesteia o influență de natură să periclitizeze administrarea prudentă și sănătoasă a băncii, precum și în cazul în care

deținătorul direct sau indirect ori beneficiarul efectiv al acestuia nu a furnizat Băncii Naționale informații care relevă cu certitudine identitatea beneficiarului efectiv, Banca Națională dispune măsurile adecvate pentru încetarea acestei situații. În acest sens, independent de alte măsuri sau sancțiuni care pot fi aplicate băncii, administratorilor acesteia, deținătorului direct și indirect de cotă substanțială în capitalul social al băncii și beneficiarului efectiv al acestuia, Banca Națională poate retrage permisiunea prealabilă acordată în temeiul art.15, poate dispune suspendarea exercitării drepturilor de vot aferente acestor acțiuni, a dreptului de convocare și desfășurare a adunării generale a acționarilor, a dreptului de a introduce chestiuni în ordinea de zi, a dreptului de a propune candidați pentru membrii consiliului societății, ai organului executiv și ai comisiei de cenzori, a dreptului de a primi dividende, poate dispune înstrăinarea de către persoana al cărei drept de vot a fost suspendat a acțiunilor deținute și/sau, în cazul în care Banca Națională retrage permisiunea prealabilă deținătorilor de cotă substanțială în capitalul social al băncii care dețin cumulativ mai mult de 50% din capitalul social al băncii și/sau în cazul în care Banca Națională constată acțiunea concertată a acționarilor care dețin o cotă substanțială mai mare de 50% din capitalul social al băncii fără permisiunea prealabilă scrisă a Băncii Naționale, întreprinderea măsurilor de intervenție timpurie și aplicarea instrumentelor de rezoluție, prevăzute în Legea privind redresarea și rezoluția băncilor.

(2) În termen de 3 luni de la data retragerii permisiunii prealabile, deținătorii de cotă substanțială vizați trebuie să înstrăineze acțiunile.

(3) Dacă după expirarea termenului prevăzut la alin.(2) acțiunile nu au fost înstrăinate, prin derogare de la prevederile Legii nr.1134-XIII din 2 aprilie 1997 privind societățile pe acțiuni și ale legislației privind piața de capital, în termen de 15 zile, organul executiv al băncii dispune anularea acțiunilor respective, emiterea unor noi acțiuni și expunerea acestora pentru vânzare pe piață reglementată și/sau prin sistemul multilateral de tranzacționare, urmînd ca suma încasată din vânzare să fie consemnată la dispoziția fostului deținător, după reținerea cheltuielilor de vânzare și a sumelor amenzilor care i-au fost aplicate acestuia. Dacă acțiunile expuse pentru vânzare nu au fost vîndute sau au fost vîndute parțial, prin derogare de la prevederile Legii privind societățile pe acțiuni și ale legislației privind piața de capital, organul executiv al băncii va lua decizia privind achiziționarea cotei corespunzătoare de acțiuni în vederea micșorării capitalului social.

(4) Persoanele față de care s-au dispus măsurile prevăzute la art.15 alin.(2) și alin.(1) al prezentului articol nu mai pot deține, direct sau indirect, noi acțiuni ale băncii respective și în alte bănci.

Articolul 38. Încălcări, măsuri de remediere și sancțiuni

(7) Măsurile și sancțiunile aplicate de Banca Națională pot fi atacate în instanța de judecată

competentă. În procesul de judecată intentat Băncii Naționale în legătură cu aplicarea prevederilor prezentei legi, se vor respecta următoarele condiții:

a) în cazul în care instanța de judecată recunoaște că acțiunile Băncii Naționale față de bancă și/sau persoane/acționari sînt ilegale, Banca Națională va repara prejudiciile materiale, și se mențin toate efectele produse în baza actului anulat al Băncii Naționale care a fost emis în vederea punerii în aplicare a art.15, 15¹ și 15⁶ din Legea instituțiilor financiare și a oricărui act și a oricărei operațiuni subsecvente de punere în aplicare a acestui act anulat, inclusiv retragerea licenței rămînînd în vigoare;

b) contestarea sau acțiunea în justiție nu va influența asupra procesului de lichidare și nu va suspenda executarea actelor impuse de Banca Națională;

IV. PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ȘI ARGUMENTELE DE RIGOARE

1. Consider că norma legală menționată la capitolul II al prezentei sesizări încalcă cumulativ, direct sau indirect, prevederile articolelor 6, 20, 46, 54, 66, 114, 115, 116 din Constituția Republicii Moldova, art. 6 și 13 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, art. 8 și 10 din Declarația Universală a drepturilor omului, art. 14 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice.

De asemenea, această normă vine în contradicție cu un șir de norme concurente din legislația internă a Republicii Moldova.

2. Prevederile alin. (7) lit. a) al art. 38 din Legea instituțiilor financiare, din start sunt absolut inadmisibile atunci cînd unui proces de judecată și în special instanței de judecată i se impun unele condiții speciale (să nu aibă un efect anume, să stabilească asta și nu altceva etc.).

Normele care sunt introduse prin acest alineat practic diminuează la zero valoarea unei hotărîri de judecată. Astfel, chiar în cazul constatării ilegalității acțiunilor Băncii naționale a Moldovei (BNM), de exemplu ce țin de retragerea licenței, persoana vătămată nu va fi repusă în drepturi, fiind recuperat doar prejudiciul material. Prin urmare, hotărîrea prin care va fi constată ilegalitatea acțiunilor BNM va fi lipsită de orice efecte juridice.

Astfel, prin dispozițiile legale introduse de Legea nr. 233/03.10.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative s-au stabilit noi principii care să guverneze răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin actele ilicite ale unei autorități publice. Formularea actuală reliefă că, în urma admiterii acțiunii în contencios administrativ, instanța de judecată nu poate să anuleze actul administrativ al BNM emis ilegal și să dispună repararea prejudiciului în natură, prin restabilirea situației anterioare a acționarului păgubit.

Legea nr. 793-XIV din 10.02.2000 a contenciosului administrativ, care este legea organica în această materie, consacră în art.1 principiul conform căruia : (2) Orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente pentru a obține anularea actului, recunoașterea dreptului pretins și repararea pagubei ce i-a fost cauzată.

Articolele 10, 1404, 1416 din Codul Civil, reiterează, în esență, dispozițiile constituționale arătând că apărarea drepturilor civile încălcate se face pe cale judiciară și că prejudiciul cauzat printr-un act administrativ ilegal se repară integral de autoritatea publică, iar instanța de judecată stabilește felul despăgubirii în funcție de circumstanțele cazului.

Este inadmisibil o astfel de ingerință a legiuitorului în activitatea instanței de judecată și impunerea unor astfel de condiții care violează atât principiul separației puterilor cât și independența justiției.

Prin aceste prevederi legale se constată încălcarea art. 6 din Legea Supremă (separația puterilor în stat) dat fiind diminuarea serioasă a autorității judecătorești în luarea deciziilor. Este lezat accesul liber la justiție (art. 20) deoarece, practic, după intervențiile BNM, hotărârile de judecată nu vor avea sens. Prin impunerea unor condiții de judecare a fost violat grav și art. 116 din Constituție care prevede independența instanțelor de judecată.

Statuind în capitolul I și II din Constituție drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, Republica Moldova a consacrat și principiile generale aplicabile acestora. Fiind expuse în special în capitolul I din Constituție, aceste principii urmează a fi aplicate în egală măsură tuturor drepturilor și libertăților consacrate de Constituție și de legislația în vigoare.

Pentru garantarea exercitării lor eficiente, art.20 din Constituție consacră principiul accesului liber la justiție. Accesul liber la justiție este un principiu complex, cuprinzând mai multe relații și drepturi fundamentale, prin care se poate garanta exercitarea lui deplină.

Un drept general, care garantează persoanelor accesul liber la justiție, este dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile legitime ale persoanelor.

În vederea garantării dreptului la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești, legislatorul constituant a consfințit în capitolele II și IX principiile și drepturile constituționale, în baza cărora în Republica Moldova se exercită justiția.

Dreptul fiecărei persoane la un proces judiciar independent și imparțial este fundamental, fiind un element de bază al democrației și al statului de drept.

Potrivit art. 20 din Constituție, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Acest drept reprezintă o premisă și o reală garanție a respectării tuturor drepturilor omului consfințite în actele normative interne și internaționale.

Dreptul persoanei de a se adresa justiției este o condiție *sine qua non* în asigurarea eficienței exercitării drepturilor și libertăților sale.

Accesul liber la justiție este un principiu complex, cuprinzând mai multe raporturi juridice și drepturi fundamentale, prin care se poate garanta exercitarea lui deplină. În conexiune cu acest principiu este *dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești* competente împotriva actelor care violează drepturile legitime ale persoanelor, consacrat în art.20 din Constituție, și *dreptul la apărare*, reglementat de art.26 din Constituție, conform căruia fiecărei persoane în Republica Moldova i se garantează dreptul la apărare. Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale..

Astfel, prin jurisprudența sa, Curtea a relevat că Constituția oferă persoanei libertatea de a alege modalitatea de apărare și posibilitatea de a se apăra prin toate mijloacele prevăzute de lege.

Potrivit alin. (1) din art. 53 din Legea Supremă, persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

Astfel, Constituția garantează dreptul cetățeanului să fie protejat de abuzurile autorităților publice. Totodată, prin impunerea unor restricții instanței de judecată, legiuitorul a limitat dreptul persoanei vătămate la o recunoaștere a dreptului pretins.

Art. 54 din Constituție prevede expres că în Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

Totodată, aceste condiții nu pot admite restrîngerea așa drepturi fundamentale precum accesul liber la justiție prevăzut de art. 20 din Constituție.

Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Dreptul la un proces echitabil, reglementat de art.6 al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale³ (în continuare – Convenția), exprimă dreptul fiecăruia la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

Afară de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și actele normative interne ale statelor, dreptul la un proces echitabil este statuat de Declarația Universală a Drepturilor Omului (art.10), de Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (art.14 alin.(1)).

Protecția judiciară efectivă și completă poate fi realizată doar în condițiile unei adevărate independențe a puterii judecătorești, care este investită cu prerogativa de a asigura și restabili, prin intermediul *justiției*, ordinea juridică în statul de drept.

Orice activitate judiciară trebuie să se întemeieze pe anumite principii fundamentale menite să asigure caracterul unitar și coerența actului de justiție și, mai ales, realizarea drepturilor și intereselor legitime ale celor implicați în actul de justiție.

Republica Moldova, fiind membră a Consiliului Europei, ratificînd Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, și-a asumat obligația de a garanta tuturor persoanelor aflate sub jurisdicția sa drepturile și libertățile proclamate de Convenție.

Conform art.1 din Convenție, statele sînt obligate să asigure drepturile și libertățile prevăzute în Convenție fiecărei persoane aflate sub jurisdicția lor. Această obligație presupune organizarea unui sistem juridic pertinent. Art.13 din Convenție prevede că „orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale...”.

Aceste prevederi pun în valoare nu numai esența drepturilor protejate prin Convenție, dar și responsabilitatea care revine propriilor instituții ale statului în asigurarea exercitării drepturilor.

Astfel, sarcina primordială cu privire la aplicarea Convenției, parte integrantă a sistemului legal intern, revine instanțelor judecătorești naționale. În cadrul judecării cauzelor instanța urmează să verifice dacă legea sau actul ce va fi aplicat și care reglementează drepturile și libertățile garantate de Convenție este compatibil cu prevederile acesteia, iar în caz de incompatibilitate, instanța va aplica direct prevederile Convenției, menționînd acest fapt în hotărîrea sa.

Dreptul la anularea unui act ilegal, recunoașterea dreptului pretins și repararea prejudiciului, este parte integrantă a dreptului la un proces echitabil, dreptul la accesul liber la justiție.

Puterea judecătorească se exercită numai prin instanța judecătorească *în persoana judecătorului, unicul purtător al acestei puteri*, abilitat constituțional cu atribuții de îndeplinire a justiției.

Astfel, justiția, ca sistem, dar și judecătorii, individual, trebuie să fie capabili să-și exercite atribuțiile fără a fi influențați de puterea legislativă, cea executivă ori de diverse grupuri de interese și persoane. În aplicarea legii, independența judecătorilor exclude subordonarea și ierarhia. Iată de ce independența judecătorilor nu este un privilegiu al judecătorilor, ea este un beneficiu al cetățenilor.

Prin introducerea acestei norme, legiuitorul și-a asumat abuziv atribuțiile instanțelor de judecată. Prin interdicția de a anula efectele unui act administrativ ilegal Parlamentul și-a depășit atribuțiile prevăzute la art. 66 din Constituție, a încălcat principiul separației puterilor în stat prevăzut la art. 6, a îngădit dreptul accesului liber la justiție (art. 20), dreptul la apărare (art. 26), a admis ingerință în activitatea instanțelor de judecată care potrivit art. 114 din Constituție se îndeplinesc numai de către instanțele judecătorești. Această normă vine în contradicție directă cu normele internaționale citate mai sus care asigură accesul la justiție, la un proces echitabil și la un recurs efectiv.

Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și

pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate (art.1 alin.(3)).

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției (art.6).

Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului (art.60 alin.(1)).

Separția puterilor în stat în puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească presupune instituirea unui sistem de garanții, restricții și echilibre, care ar exclude posibilitatea dominării uneia dintre ele, ar asigura funcționarea autonomă a fiecărei ramuri a puterii, precum și colaborarea lor.

Definirea exhaustivă a circumstanțelor și scopului aditerii interferenței Parlamentului în procesul de desfășurare a justiției constituie un mecanism de excludere a abuzurilor unei puteri față de altă putere, precum și de asigurare a certitudinii juridice în procesul de exercitare a puterii de stat în condițiile unui regim democratic.

Adoptarea unor norme legale care ar limita desfășurarea justiției aduce atingere într-un mod inadmisibil echilibrului puterii în stat, principiului separării și colaborării puterilor în stat, principiului legalității. Or, una din caracteristicile constituționale ale statului de drept constituie obligația statului, a autorităților publice, a instituțiilor și a persoanelor oficiale de a activa în limitele atribuțiilor lor, stabilite de Constituție și legi.

În cazul descris, Parlamentul a introdus un tratament diferit față de unele autorități cu derogare de la norma generală. De menționat că diferența de tratamente în situații similare, precum și orice similitudine de tratament în situații diferite vor fi considerate discriminări în lipsa unei justificări obiective și rezonabile. O diferență de tratament admisibilă trebuie nu numai să urmărească un scop legitim, ci și să se caracterizeze printr-un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit (Cauza Marckx contra Belgiei din 13.06.1979).

Diferența de tratament este admisibilă dacă se realizează conform unor criterii obiective care nu variază în funcție de persoană, ci care țin de ansamblul grupului. Caracterul rezonabil al diferențierilor are menirea de a evita arbitrarul, astfel încât diferența operată să nu poată răsturna principiul egalității (Cauza Affaire linguistique belge contra Belgiei din 23.07.1968).

Curtea Constituțională, în calitate de garant al realizării principiului separației puterilor, statuat în art.6 din Constituție, în conformitate cu art.134 alin.(3) din

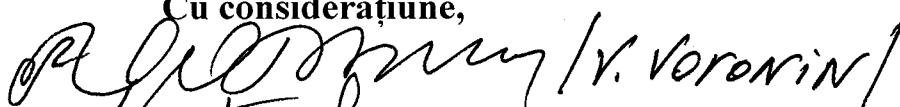
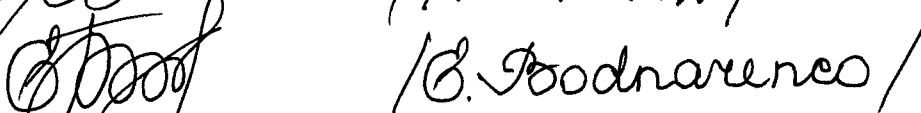
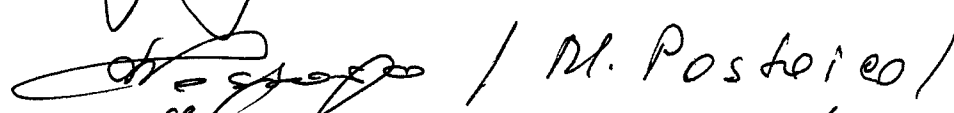
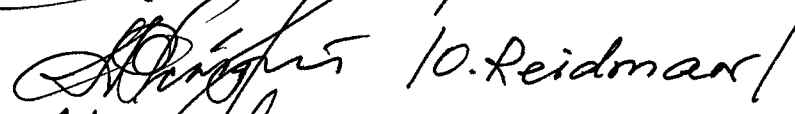
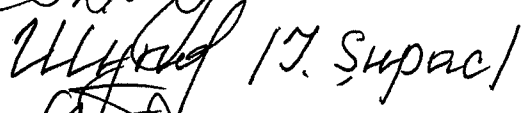
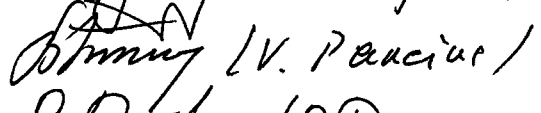
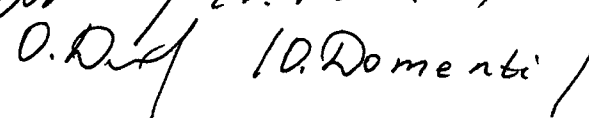
Constituție, are obligația de a declara neconstituțională orice abatere de la acest principiu (Hotărârea Curții Constituționale nr. 5 din 2011).

Totodată, considerăm că se impune realizarea unui control și prin prisma prevederilor art.46 din Constituție referitoare protecția dreptului de proprietate, întrucât chiar dacă sunt întrunite toate condițiile pentru a obține repararea prejudiciului, acționarul unei bănci nu poate pretinde în instanță repararea integrală a prejudiciului, amputându-se astfel drepturile și interesele legitime ale acestuia. Or, lipsirea fără temei legal a unui acționar de dreptul de proprietate asupra acțiunilor, în afara unei cauze de utilitate publică, ar constitui o expropriere contrară prevederilor constituționale.

V. CERINȚELE SESIZĂRII

În temeiul celor expuse mai sus, în baza articolului 135, alineatul (1), litera a) din Constituția Republicii Moldova, a articolul 4, alineatul (1), litera a) al Legii cu privire la Curtea Constituțională și a articolului 4, alineatul (1), litera a) al Codului jurisdicției constituționale, solicit Curții Constituționale a Republicii Moldova să exercite controlul constituționalității alin. (7) lit. a) și lit.b) din art. 38 al Legii instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21 iulie 1995.

Cu considerațiune,

 / V. Veronin /
 / B. Godnarenco /
 / M. Postolero /
 / I. Reidman /
 / I. Șupac /
 / V. Pauciu /
 / O. Domentii /